

УДК 658.152:631.11(447)

Ставська Ю.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму
Вінницького національного аграрного університету

Петрук Н.В.

студентка
Вінницького національного аграрного університету

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІННИЧЧИНИ

THE INVESTMENT ANALYSIS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF VINNITSA REGION

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто підходи видатних учених до визначення поняття «інвестиція». Проаналізовано чинники зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, що впливають на його інвестиційну привабливість. Досліджено показники оцінки інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки, зокрема Вінницького регіону. Проведено SWOT-аналіз інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору Вінниччини для іноземних інвесторів. Визначено ключові проблеми розвитку аграрних підприємств області та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: аграрні підприємства, інвестиції, іноземні інвестори, інвестиційна привабливість, капітал.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены подходы выдающихся ученых к определению понятия «инвестиция». Проанализированы факторы внешней и внутренней среды предприятия, влияющие на его инвестиционную привлекательность. Исследованы показатели оценки инвестиционной привлекательности аграрного сектора экономики, в частности Винницкого региона. Проведён SWOT-анализ инвестиционной привлекательности предприятий аграрного сектора Винницкой области для иностранных инвесторов. Определены ключевые проблемы развития аграрных предприятий данной области и предложены пути их решения.

Ключевые слова: аграрные предприятия, инвестиции, иностранные инвесторы, инвестиционная привлекательность, капитал.

ANNOTATION

The approaches of prominent scientists to the definition of "investment" researched in the article. The factors external and internal environment influencing it's attractiveness. The performance evaluation of investment attractiveness of the agricultural sector studied, in particular the Vinnitsa region. The SWOT - analysis of investment attractiveness of the agricultural sector in Vinnitsa region conducted by foreign investors. The problems of agricultural companies in the region was issued and proposed solutions.

Keywords: farms, investments, foreign investors, investment attractiveness, capital.

Постановка проблеми. Формування ринкових засад аграрної економіки в умовах економічної та політичної нестабільності, підвищує значення приватного капіталу, відбувається зростання ролі приватного капіталу і недержавних потоків інвестиційних ресурсів. Водночас керівництво аграрних підприємств має досконало знати вимоги інвесторів-партнерів, що сприятиме прийняттю взаємних домовленостей. Досягнення високих показників у при-

бутковості сільськогосподарських підприємств, виходить із підвищення продуктивності праці, запорукою якої є досягнення якісного відтворення та ефективного використання виробничого потенціалу, це, своєю чергою, потребує значних ресурсів. В умовах їх обмеженості одним із джерел фінансування таких зрушень є іноземні інвестиції. Діагностування інвестиційної привабливості є першим етапом під час вибору іноземним інвестором об'єкта, в який він укладатиме наявні кошти, і основним індикатором, який дасть змогу керівництву цього об'єкта ефективно управляти інвестиційною привабливістю. У цьому контексті оцінка та аналіз рівня інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору України набувають особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо різноманітних аспектів інвестиційної привабливості постійно знаходяться в центрі уваги науковців. Активізації інвестиційної діяльності з метою створення сприятливого інвестиційного клімату та досягнення статусу інвестиційно привабливої країни досліджували такі вчені, як Александер Г., Беренс В., Бэйли Дж., Гітман Л.Дж., Джонк М.Д., Хавранек П.М., Шарп У., Епштайн Д.А., Харрісон Д.А., Томпсон Дж.Б., Мейер К.Е. Вагомий внесок у дослідження питань, пов'язаних із залученням іноземних інвестицій та створенням сприятливого інвестиційного клімату України, зробили такі вчені, як Музиченко А.С., Філіпенко А.В., Комаров В.М., Лановий В.С., Бланк І.О., Мельник М.В., Дацишин М.Б., Гунський Б.В., Гуткевич С.О., Калетнік Г.М., Салькова І.Ю. та ін. У більшості робіт науковців указується на погіршення інвестиційного клімату, а відповідно, і зниження інвестиційної привабливості підприємств, тому стає важливим вивчення проблем і можливостей залучення інвестицій у діяльність цих підприємств, що є першочерговим завданням як на державному, так і на регіональному рівні. Отже, проблематика даної статті є актуальною та потребує подальшого дослідження.

Мета статті полягає в аналізі стану інвестиційної привабливості аграрних підприємств Вінницької області, визначенні можливостей і передумов їх ефективного інвестування.

Виклад основного матеріалу дослідження. В аграрному секторі економіки розвиток інвестиційної діяльності має недостатній рівень, єдиного розуміння про сутність та поняття інвестиційної привабливості немає, не в повному обсязі досліджено її взаємозв'язок із господарсько-фінансовим станом підприємства та його фінансовою стійкістю.

Поняття «інвестиційна привабливість» має різний зміст для кредитора, банку та інвестора. Якщо для банку інвестиційна привабливість визначається його платоспроможністю, то для інвестора-акціонера – ефективністю господарсько-фінансової діяльності, тобто прибутковістю на наявні активи.

Бланк І.О. інвестиційну привабливість визначає як інтегральну характеристику окремих підприємств – об'єктів майбутнього існування – з позицій перспективності розвитку, збуту продукції, ефективності використання активів та їх ліквідності, стану платоспроможності і фінансової стійкості. Вчений розглядає оцінку потенційних і перспективних об'єктів інвестування за допомогою методів маркетингового і фінансового аналізу і формування інтегрованого узагальнення результатів оцінки [1].

Інвестиційна привабливість, за визначенням Крейніної М.М., залежить від показників, які характеризують фінансовий стан підприємства. Але якщо звзвати проблему, інвесторів цікавлять показники, що впливають на прибутковість капіталу господарюючого суб'єкта, курс акцій, рівень виплачуваних дивідендів [5, с. 47].

Таким чином, можна зазначити, що інвестиційна привабливість підприємств являє собою сукупність характеристик його виробничої, фінансової, управлінської діяльності та перспектив залучення інвестиційних ресурсів. Оскільки в літературних джерелах не існує однозначного визначення впливу чинників на інвестиційну привабливість, то необхідно провести аналіз, який сприятиме визначенню чіткої системи інвестиційної привабливості підприємств.

Класифікуючи чинники, що впливають на інвестиційну привабливість України, Буткевич С. поділяє їх на дві групи: позитивні та негативні. До позитивних чинників, відповідно, увійшли такі: розвинута виробнича інфраструктура, місткий ринок, сприятливі природні умови, велика чисельність населення, високий рівень кваліфікації кадрів, низький рівень конкуренції [5, с. 195]; до негативних: нерозвинений фінансовий ринок, низький рівень гарантій для іноземних інвесторів, низькі темпи приватизації, довга процедура реєстрації підприємств, низький рівень економічної безпеки, негативний міжнародний рейтинг. Незважаючи на деяку категоричність формування негативних чинників, слід зазначити, що саме на такий їх набір дуже часто вказує більшість зарубіжних рейтингових агенцій.

Інвестиційна привабливість аграрних підприємства відкриває нові можливості диверсифікації для вітчизняних та іноземних інвесторів, підвищує гарантію вкладення коштів іноземних інвесторів в інвестиційні проекти. Аналіз інвестиційної привабливості передбачає можливість виявити недоліки в діяльності підприємства, запропонувати заходи щодо їх

Рис. 1. Чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на інвестиційну привабливість [3, с. 124]

ліквідації та поліпшити можливості залучення інвестиційних ресурсів. А це, своєю чергою, дає можливість інвесторам визначитися у своєму рішенні про інвестування в дане підприємство [8, с. 84].

Оцінку інвестиційної привабливості аграрних підприємств пропонується проводити за чотирма блоками: виробнича діяльність, інвестиційна діяльність, ефективність суб'єктів інвестиційної діяльності, соціальний рівень розвитку суб'єктів інвестиційної діяльності (рис. 2) [3, с. 125].

Зауважимо, що з методичного погляду інвестиційна привабливість аграрного сектору має багаторівневий характер. Для потенційного інвестора можуть бути цікавими такі рівні, як:

- інвестиційна привабливість аграрного сектору областей України (коли область має значну територіальну протяжність, а також райони з різними природно-кліматичними та ресурсним потенціалом, різною спеціалізацією і т. д.);

- інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств у межах областей держави;

- інвестиційна привабливість різних підгалузей аграрного виробництва (у межах країни, області, району, підприємства чи господарства) [3, с. 125].

Складовими етапами методики комплексної порівняльної рейтингової оцінки інвестиційної привабливості підприємств є:

- відбір об'єктів рейтингового дослідження;
- збір та аналітична обробка вихідної інформації за оціночний період часу;
- обґрунтування системи показників, що використовуються для рейтингових оцінок;
- визначення підсумкового показника рейтингової оцінки та ранжування об'єктів дослідження за рейтингом [7, с. 126].

Використання даної методики дасть змогу запровадити програму сприяння залученню інвестицій в аграрний бізнес як інструмент інвестиційного планування, яка повинна бути розроблена з метою покращання інвестиційного клімату відповідно до завдань і пріоритетів та чинного законодавства України.

Така програма щодо залучення іноземних інвестицій була розроблена у місті Вінниця, що сприяло зростанню рейтингу найбільш інвестиційно привабливих міст України. Незалежне уповноважене рейтингове агентство IBI-Rating підтвердило рейтинг інвестиційної привабливості Вінниці на рівні invA (висока інвестиційна привабливість).

Підтвердження рейтингу інвестиційної привабливості м. Вінниці обумовлене значенням міста як регіонального центру України, сприят-

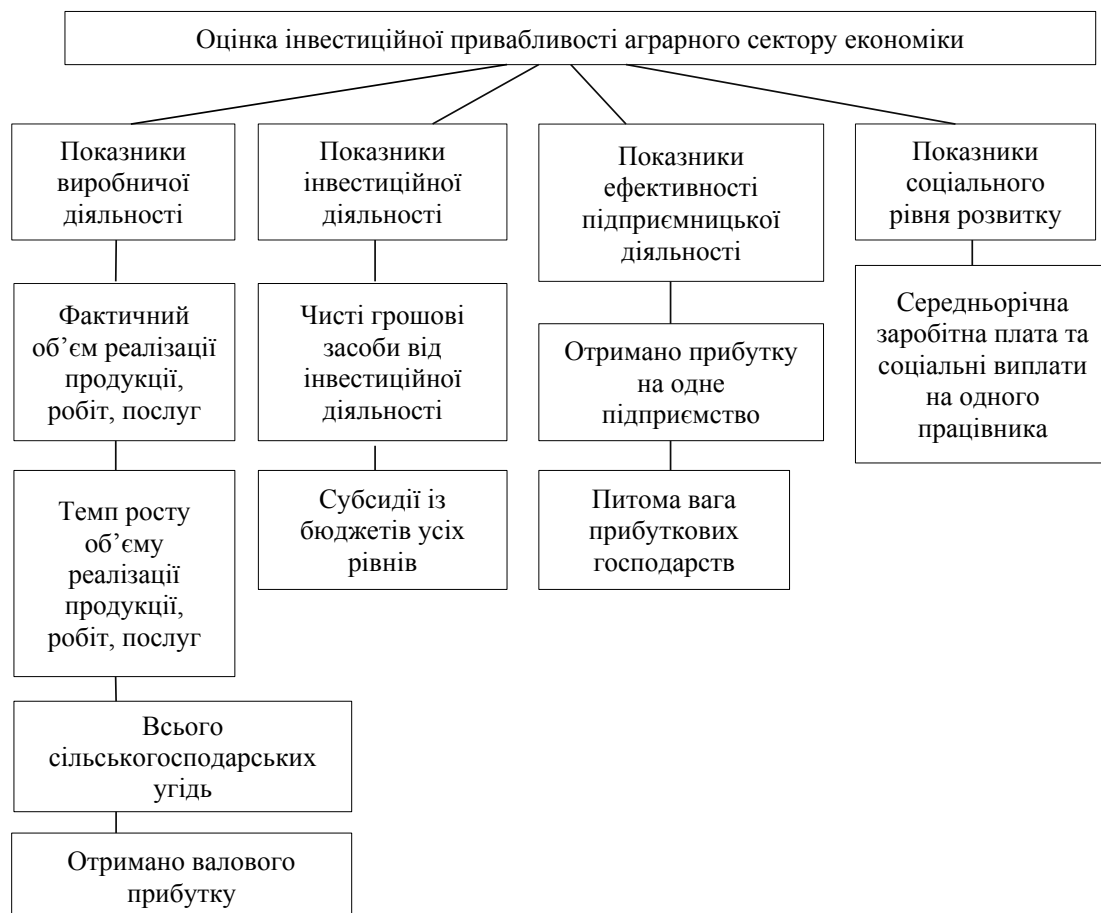

Рис. 2. Оцінка інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки

ливими географічними та природно-кліматичні умовами, а також лояльним регіональним законодавством із мінімальною кількістю обмежень, які надають місту конкурентні переваги та формують значні можливості для інвесторів.

Позитивно на рейтинг інвестиційної привабливості досліджуваного регіону впливають: удосконалення нормативної бази та успішна реалізація базових програм розвитку регіону, детінізація економіки та зростання більшості показників до загальнодержавного рівня, покращання стану інфраструктури.

Рейтинг інвестиційної привабливості міста Вінниці визначено та підтверджено рейтинговим комітетом «Українське кредитно-рейтингове агентство» на рівні ІА2.

Пріоритетними галузями для інвестування у Вінницькій області є: агропромислове виробництво, харчова промисловість, машинобудування і металообробка, електроенергетика, хімічна і нафтохімічна промисловість, ІТ (інформаційно-комунікаційні технології), мікробіологічна промисловість, медицина, туризм.

Сталий розвиток цих галузей, у тому числі за рахунок ефективної зовнішньоекономічної діяльності діючих підприємств, залучення інвестицій для створення нових високотехнологічних та екологічно безпечних виробництв, розширення співпраці з міжнародними організаціями дасть змогу забезпечити високі темпи економічного розвитку Вінниччини.

Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), внесених в економіку Вінницької області з початку інвестування, на 31 грудня 2015 р. становив 187,1 млн. дол. США (рис. 3) [9, с. 171].

У 2015 р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 5,3 млн. дол. США та вилучено 1,2 млн. дол. прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення вартості акціонерного капіталу за рахунок переоцінки, втрат та перекласифікації становило 40,1 млн. дол., у тому числі за рахунок курсової різниці – 39,2 млн. дол.

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) у Вінницькій області

Інвестиції надійшли з 50 країн світу. З країн ЄС із початку інвестування внесено 146,2 млн. дол. інвестицій (78,1% загального

обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 40,9 млн. дол. (21,9%).

На підприємствах сільського, лісового та рибного господарства акумульовано 24,5 млн. дол. (13,1% загального обсягу) прямих інвестицій, в організаціях, що діють у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, – 14,3 млн. дол. (7,6%), на підприємствах, що здійснюють операції з нерухомим майном, – 7,4 млн. дол. (4,0%), оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,0 млн. дол. (3,7%).

Вагому частку (45,0%) іноземного капіталу зосереджено у місті Вінниці – 84,1 млн. дол. Також значні обсяги іноземних інвестицій зосереджено в Козятинському – 20,6 млн. дол. (11,0%), Немирівському – 14,4 млн. дол. (7,7%) та Барському – 8,7 млн. дол. (4,3%) районах. Серед інших регіонів області провідні місця за обсягами іноземних інвестицій утримують: м. Ладижин, м. Козятин та Тульчинський, Липовецький, Тиврівський, Вінницький райони.

Протягом 2015 р. було реалізовано 40 інвестиційних проектів у промисловості та суміжних галузях, що дало змогу створити більше 1 150 нових робочих місць. В області підтримується впровадження 54 довготермінових інвестиційних проектів у промисловості та суміжних галузях, що реалізуються приватними інвесторами, загальною вартістю близько 23,5 млрд. грн. Завершення реалізації даних проектів дасть змогу створити 4 500 нових робочих місць.

У Вінницькій області були розроблені стратегічні регіональні проекти щодо залучення іноземних інвестицій. Деякі з них стосуються безпосередньо агропромислових підприємств (табл. 1). Виробництво паливних гранул з агробіосировини вже впроваджується у життя та має бути реалізоване протягом короткострокового періоду, до 2017 р. Це дало очікуваний результат.

Зростання інвестиційної привабливості регіону викликано вигідним географічним розташуванням, високим промисловим і науковим потенціалом, розвиненою транспортною інфраструктурою і банківською системою, що створює всі передумови для перетворення Вінниччини на потужний адміністративний, діловий, логістичний та культурно-освітній регіональний центр, який має зайняти лідируючі позиції серед регіонів Центральної України.

Наступний етап дослідження інвестиційної привабливості регіону – SWOT-аналіз, встановлення ключових, взаємозв'язаних між собою сильних і слабких сторін із потенційними можливостями та загрозами подальшого розвитку Вінницької області (табл. 2).

Наведений аналіз слабких і сильних сторін розвитку області дає можливість органам влади поряд із середньостроковими стратегічними цілями визначити короткострокові оперативні цілі – власне проекти, реалізація яких пови-

нна, з одного боку, усунути слабкості регіону з одночасним посиленням його сильних сторін, а з іншого – скористатися сприятливими можливостями, які можуть виникнути завдяки дії зовнішніх сил, уникаючи загроз.

У цілому маємо зазначити, що основною загрозою, яка в подальшому має бути ліквідована, є недосконала та нестабільна нормативно-правова база, якою регулюються питання інвестиційної діяльності аграрного сектору України,

що впливає на його привабливість для іноземного інвестора.

На основі проведеного SWOT-аналізу можна визначити ключові проблеми розвитку Вінницької області, які перешкоджають гармонійному розвитку регіону, а саме:

- високий ступінь зношеності основних фондів;
- обмеженість власних інвестиційних ресурсів підприємств для модернізації виробництва;

Таблиця 1

Стратегічні інвестиційні проекти Вінницької області

Назва проекту	Інвестор	Вартість проекту	Термін реалізації	Стадія реалізації	Очікуваний результат
Виробництво паливних гранул з агробіосировини, с. Красносілка	ТОВ «Гамма Консалтинг»	9 млн. грн.	2015–2017 рр.	проходить підготовка до запуску лінії	Об'єм продукції, що буде випускатися, – 10 000 т, загальною сумою понад 10 млн. грн. на рік
Будівництво насінневого заводу, м. Вінниця	ТНК «Monsanto»	визначається	визначається	вибір ділянки	Насінневий завод із виробництва кукурудзи традиційної селекції
Будівництво молочно-товарної ферми на 7200 голів ВРХ Томашпільський р-н	ТОВ «Агрокомплекс «Зелена Долина»	40352 тис. дол. США	визначається	розроблено бізнес-план, проектно-кошторисну документацію вартістю 1,2 млн. грн.	На основі ново-збудованих потужностей організувати промислове виробництво молока
Реконструкція молочно-товарної ферми для безприв'язного утримання корів	СТОВ «Росія»	6250 тис. дол. США	визначається	бізнес-план	Відновлення тваринництва у СТОВ «Росія»

Таблиця 2

SWOT-аналіз інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору Вінниччини для іноземних інвесторів

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Географічне розташування, транзитний потенціал • Наявність значних розвіданих запасів мінерально-сировинних ресурсів • Значний потенціал для розвитку туристично-рекреаційної сфери • Потужний сільськогосподарський комплекс • Високий рівень кооперації з переробними підприємствами • Значний резерв енергетичних потужностей • Позитивний досвід залучення інвесторів у регіон • Наявність науково-інноваційного потенціалу 	<ul style="list-style-type: none"> • Технічна та моральна зношеність інфраструктури, у тому числі комунальної інфраструктури • Значний моральний і фізичний знос обладнання та недостатня технологічна забезпеченість підприємств • Значний рівень відтоку активних і кваліфікованих працівників за межі регіону • Слабо диверсифікована економіка
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Зацікавленість зовнішніх інвесторів регіоном • Розвиток інноваційних виробництв, зростання підприємств із високотехнологічними виробництвами • Надання державної допомоги для диверсифікації надлишкових потужностей цукрової та спиртової галузей • Створення міжнародних транспортних коридорів на території області • Впровадження державних програм виробництва екологічно чистих продуктів харчування • Наближення рівнів стандартів України до стандартів ЄС 	<ul style="list-style-type: none"> • Політична та фінансова залежність від центру (централізація фінансових ресурсів), що обмежує можливості регіонального розвитку • Нераціональна державна регуляторна політика, що загрожуватиме занепаду провідних галузей економіки Вінниччини • Зменшення абсолютного приросту прямих іноземних інвестицій • Недосконалість нормативної бази із регулювання інвестиційних процесів і недостатній захист прав інвесторів • Зростання цін на енергоресурси обмежує можливість розвитку традиційних секторів економіки області

- висока питома вага зайнятих у неофіційному секторі економіки;
- слабо диверсифікована економіка регіону;
- недостатня пропозиція робочих місць у сільській місцевості;
- значний рівень відтоку активних і кваліфікованих працівників за межі регіону в пошуках більш високих заробітних плат;
- нераціональне використання земельних ресурсів;
- низький рівень професіоналізму представників інститутів громадянського суспільства;

Висновки. Узагальнивши основні підходи до визначення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору та факторів, що на неї впливають, а також оцінивши її рівень за допомогою методів рейтингової оцінки та SWOT-аналізу, дійшли до висновку, що основними конкурентними перевагами, використання яких сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості аграрної галузі України, є: високі фінансово-економічні результати діяльності; наявність сировинної бази, а також трудових ресурсів задля забезпечення стабільного функціонування та розвитку; наявність великого ринку збуту аграрної продукції; значний інвестиційний та економічний потенціал аграрного сектору Вінницької області.

Запропоновані управлінські заходи інвестиційного розвитку аграрних підприємств спрямовані на залучення додаткових джерел інвестицій у сільське господарство, які необхідні для стабілізації виробництва та подальшого ефективного розвитку аграрного сектору. Вважаємо, що кожному підприємству необхідно розробити комплекс заходів, які забезпечать зростання інвестицій за рахунок внутрішніх джерел. Головними з них, на нашу думку, є збільшення обсягів та поліпшення якості продукції аграрних підприємств за зростання ефективності виробництва за рахунок використання інноваційних технологій у ньому та його екологізації.

Отже, активізація інвестиційної привабливості аграрного сектору, зокрема Вінницького регіону, багато в чому обумовлена обґрунтованістю стратегічного напрямку державної політики, тактикою її здійснення та умовами функціонування сільськогосподарських підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент : [учебний курс] / І.А. Бланк. – К. : Эльга-Н ; Ника-Центр, 2001. – 448 с.
2. Дацій Н.В. Створення ефективної інфраструктури управління інвестиційною діяльністю / Н.В. Дацій // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 22. – С. 13–16.
3. Дем'ян Я.Ю. / Оцінка інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки / Я.Ю. Дем'ян // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – № 12. – Ч. 1.
4. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності. Статистичний збірник / За ред. Л.М. Овденко. – К. : Державний комітет статистики України, 2011. – 68 с.
5. Костенок І.В. Проблеми та перспективи залучення іноземного капіталу до інноваційного розвитку регіонів України / І.В. Костенок, Я.В. Хоменко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 5. – С. 195–199.
6. Крейнина М.Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле / М.Н. Крейнина. – М. : Дело и Сервис, 1994. – 256 с.
7. Рибалко С.В. Оцінка інвестиційної привабливості аграрної галузі та проблеми залучення інвестицій у регіоні / С.В. Рибалко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10. – С. 39.
8. Салькова І.Ю. Приоритетные направления развития птицепродуктового подкомплекса АПК Украины / И.Ю. Салькова // Экономика. Финансы. Менеджмент: актуальные вопросы науки и практики. – 2015. – № 4. – С. 35–41.
9. Сиволапенко Н. Інвестиційна привабливість України / Н. Сиволапенко // Економіст. – 2002. – № 6. – С. 84–85.
10. Статистичний щорічник Вінниччини за 2014 рік / Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця, 2015. – 278 с.